

TÜKD ANTALYA ŞUBESİ
YERLİ TELEVİZYON DİZİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET KARNESİ
PROJE RAPORU

Raportör: Prof. Dr. Fulya Sarvan
TÜKD ANTALYA ŞUBE BAŞKANI

TÜKD ANTALYA ŞUBESİ PROJE EKİBİ

Arzu Acar, Aslı Dağlı, Aygül Turan, Aynur Öztekin, Aysel Yıldırım, Aysun Yalçınkaya, Ayşegül Sunal, Çağla Par, Çiğdem Karaokutan, Demet Tuzcu, Devrim Erzen, Fulya Erşen, Fulya Sarvan, Gamze Şenyayla, Gülşah Uğur Sert, Hülya Güngör, İlke Çekmen, Ezgi Dertli, İpek Korlu, İrem Akkaya, Özgül Yüksel, Özlem Türker, Pelin Aykut, Pelin Şahin Şimşek, Sahil Bozkurt, Sanem Özer, Sema Eraybar, Şerife Karagöz, Sinem Tosunoğlu Akçep, Zehra Aydınnoğlu, Zeynep Uysal, Züleyha Dal

29 EKİM 2023

ANTALYA

YERLİ TELEVİZYON DİZİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET KARNESİ

PROJE RAPORU

İÇİNDEKİLER

ÖZET

GİRİŞ

TÜRKİYE'DE DİZİ SEKTÖRÜ

DİZİLERDEKİ ŞİDDET TEMSİLLERİNİN ÇOK YÖNLÜ ETKİLERİ

DİZİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yöntem

İnceleme Kapsamındaki Diziler

Çalışmanın Bulguları ve Yorumu

1-Dizilerin Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı

2-Şiddet İçeren Toplumsal Olgu ve Olaylara Yaklaşım

3-Dizilerin şiddet sahnelerinin tür ve sıklığı

SONUÇ

YARARLANILAN KAYNAKLAR

DİĞER KAYNAKLAR

EK 1: TÜKD ANTALYA ŞUBESİ DİZİ İNCELEME PROJESİ ÇALIŞMA SAYFASI

EK 2: DİZİDE ŞİDDET SAHNELERİNİN SIKLIĞINI BELİRLEME ÇALIŞMASI

EK 3: TABLO 1 - ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ YÜKSEK SEYRETME ORANLI DİZİLER

EK 4: TABLO 2- DİZİ İNCELEME VERİ SAYFASI

EK 5: TABLO 3- ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ DİZİLERİN ŞİDDET SAHNESİ SIKLIKLARI

EK 6: TABLO 4- DİZİLERDE ŞİDDET TÜRLERİNE GÖRE ŞİDDET SAHNELERİNİN SIKLIK DAĞILIMI

YERLİ TELEVİZYON DİZİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET KARNESİ

PROJE RAPORU

ÖZET

Bu rapora temel oluşturan inceleme çalışmasının amacı, yerli televizyon dizilerinin birçoğunda maruz kaldığımız dikkat çekici ve rahatsız edici sıklıkta şiddet sahnelerinin, Türkiye’de hızla yükselmekte olan toplumsal şiddet ve kadına yönelik şiddet olgularının muhtemel kaynaklarından biri olabileceğini dikkate alarak, ana akım televizyon kanallarında yayınlanan yüksek seyretme oranlı (yüksek reyting alan) yerli dizilerde yansıtılan toplumsal cinsiyet yaklaşımının özelliklerini ve şiddet sahnelerinin türlerine göre sıklığını belirlemektir. Bu amaçla, 1-7 Mayıs haftasında en yüksek seyretme oranlı 11 dizinin Mayıs 2023’te yayınlanan dördüncü bölümü çalışmanın amaçları doğrultusunda hazırlanmış bir veri toplama formu ve şiddet çetelesi kullanılarak 33 kişilik bir proje ekibi tarafından kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Çalışmanın nihai bulguları, Mayıs 2023’ün dört haftasında yayınlanan 11 dizide *toplam 597 şiddet sahnesi* bulunduğunu, bu şiddet sahnelerinin en yüksek sıklıkla (n=274, %46) *kadına yönelik* ve yine en yüksek sıklıkla *sözel* (n= 119, %20) ve *psikolojik şiddet* olduğunu (n=115, %19,5); *erkeğe yönelik şiddetin* de buna yakın bir sıklıkla (n=265 , %46) yine *sözel* (n=120, %19,7) ve *psikolojik şiddet* (n=76 ,%13) olduğunu ortaya koymuştur. *Bu bulgu ana akım televizyonlarda yayınlanan yerli dizilerin izleyiciye sunduğu iletişim dilinin büyük ölçüde sözel ve psikolojik şiddete dayandığını ortaya koymaktadır.*

Dizilerin toplumsal cinsiyet yaklaşımını tespit etmek üzere yanıt aranan sorular, *11 dizinin büyük çoğunluğunda kadına yönelik baskı ve/veya şiddet* sergilendiğini, ancak aynı dizilerin pek azında baskı ve şiddet gören kadınların başvurabileceği kurumsal destekler hakkında bilgi bulunduğunu; yarıdan fazlasında kadın karakterler baskı ve şiddete başkaldıran bir rolde görünmekle birlikte, pek azında ana kadın karakterlere mesleki ortamlarda görünürlük kazandırıldığını; ve yine büyük çoğunluğunda ana kadın karakterlerin kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyecek rollerde gösterildiğini; şiddet uygulayan erkekler kahramanlaştırılmamakla birlikte, dizilerin büyük çoğunluğunda şiddetin çözümü olarak karşı şiddet gösterildiğini ortaya koymuştur.

Çalışma kapsamındaki dizilerin şiddet içeren veya şiddete kaynaklık eden olumsuz toplumsal olgu ve olaylara yaklaşımını irdeleyen sorulara dayanan en önemli bulguları da, dizilerin en az yarısında *çok eşlilik ve/veya sadakatsizliğin*, kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliğinin, kadınlar arasında erkekler için rekabet ve /veya entrikaların, erkekler arasında kadınlar için rekabet ve /veya entrikaların, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, erkekler üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskılarının, kültürel bağnazlık ve mahalle baskılarının, ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültürün, şiddetin erkeğin doğasında olduğu anlayışının toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığının, olay örgüleri içinde tekrar tekrar canlandırılarak, etkisini yükseltecek gerilimli, merak uyandırıcı senaryolarla desteklenerek, bölüm sonlarını izleyiciyi diziye bağlayacak heyecanlı olaylarla keserek, izleyicinin hayran olduğu oyuncularla rol modeli yaratarak normalleştirdiğini, hatta bazen meşrulaştırdığını ve bu içerikleri doğru biçimde yorumlama şansı olmayan kırılmalı izleyici gruplarına rol modellerinin şiddete dayalı iletişim tarzını benimsettiği ve yaygınlaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

GİRİŞ

Bu çalışmaya esin veren sosyal mesele, son yıllarda ülkemizde kadına yönelik şiddet, kadın cinayetleri ve genel toplumsal şiddet olaylarında görülen korkutucu hızlı yükseliştir. Yaygınlaşan bu şiddet olgusunun muhtemel kaynaklarının, ilgili uzmanlar, bilim insanları, sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşları tarafından araştırılması, çıkarımlarda bulunulması ve etkili olabilecek politikalar konusunda yol gösterici öneriler geliştirilmesi önemlidir.

Konunun önemini vurgulamak açısından birkaç veri paylaşmak gerekirse:

- 2023 Eylül ayında 32 kadın erkekler tarafından öldürülmüş, 18 kadın şüpheli şekilde ölü bulunmuştur. 1 Ocak – 30 Eylül tarihleri arasında 323 kadın katledilmiştir. 224'ü cinayet 99'u şüpheli ölümdür. (<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3073/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2023-raporu>).
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) 2019 yılı verilerine göre Türkiye'de kadına şiddet oranı yüzde 38'dir. Neredeyse 10 kadından 4'ü hayatında erkek şiddetine maruz kalmaktadır ve bu verilerle Türkiye Avrupa ve OECD ülkeleri arasında birincidir. (<https://tr.euronews.com/2022/03/31/erkeklerden-fiziksel-veya-cinsel-siddet-goren-kad-nlar-n-oran-avrupa-ve-oecd-nin-lideri-tu>)
- 2006-2021 arasında Adli Tıp Kurumu verilerine göre ateşli silah nedeniyle ölüm rakamları çok çarpıcıdır. 17 yılda 28 bin 286, yılda 1663, günde 4,5 ölüm gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle her 5,2 saatte 1 kişi ateşli silahlarla öldürülmektedir. (<https://umut.org.tr/umut-vakfi-turkiye-silahli-siddet-haritasi-2022/>)
- Umut Vakfı'nın yerel ve ulusal medyayı günü gününe izleyerek hazırladığı rapora göre; 2022 yılında medyaya 3 bin 984 silahlı şiddet olayı yansımıştır. Ülke genelinde yaşanan bu silahlı şiddet olaylarında 2 bin 278 kişi öldürülmüş, 4 bin 231 kişi de yaralanmıştır. Silahlı şiddet haberlerinin derlenmeye başlandığı 2015'ten bu yana geçen son 7 yılda silahla işlenen şiddet olayları yüzde 75 artmıştır. 2021'de, 2020 yılından 119 daha fazla şiddet olayı yaşanmıştır. (<https://www.voaturkce.com/a/6435547.html>)

Özetlediğimiz bu çarpıcı birkaç verinin işaret ettiği ve her birimizin medyaya düşen haberlerden endişeyle izlediğimiz gibi, Türkiye'de toplumsal şiddet korkutucu biçimde artmıştır ve artmaktadır. Her gün basına düşen en az bir kadın cinayetinin yanısıra, sağlık kuruluşlarında sağlık çalışanlarına, eğitim kurumlarında öğretmenlere, toplumun her kesiminin sokaklarda, mahallelerde birbirine acımasız biçimde fiziksel şiddet, silahlı saldırı, en hafifinden sözel şiddet uyguladığını endişeyle izliyoruz. Basına yansıyan bu şiddet olgusunun buzdağının görünen ucu olduğunu tahmin etmek, basına yansımadağı için göremediğimiz evlerde, sokaklarda, kurumlarda ve mahallelerde akıl almaz bir toplumsal şiddet yaşandığını çıkarımlamak hiç de zor değildir.

Popüler medya ürünlerinin, televizyonların, dizilerin, dijital oyunların izleyici ve kullanıcıları üzerinde şiddete yöneltme etkisi yaratabileceğini ileri süren, inceleyen, bulgulayan pek çok çalışma vardır. Televizyon dizileri uzun erimli oldukları, izleme süreleri de her bölüm için oldukça uzun tutulduğundan ve sevilen ünlü oyuncular rol model olarak kabul gördüğünden, diğer medya ürünleri içinde sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel açıdan en etkili tür olduğu

genel olarak kabul görmektedir. İşte bu noktadan hareketle, raporumuza temel oluşturan inceleme çalışmasında, yerli televizyon dizilerinde gözlemlediğimiz dikkat çekici ve rahatsız edici sıklıkta şiddet sahnelerinin, hızla yükselmekte olan bu toplumsal şiddet ve kadına yönelik şiddet olgularını yansıtmaya çalışırken onun muhtemel kaynaklarından biri olduğu dikkate alınmış ve ana akım televizyon kanallarında yayımlanan yüksek seyretme oranlı (yüksek reyting alan) yerli dizilerde yansıtılan toplumsal cinsiyet yaklaşımları ile şiddet sahnelerinin türünü ve sıklığını belirleyerek dizilerin şiddet karnesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle, 2023 yayın döneminde yayın programına alınan dizilerden 1-7 Mayıs 2023 haftasında en yüksek seyretme oranı (reyting) yakalayan 12 dizi içinden proje amaçlarına uygun olmayan tek tarihi dizi (Kuruluş Osman) çıkarıldığında geriye kalan 11 dizinin Mayıs 2023'te yayımlanan dört bölümü çalışmanın amaçları doğrultusunda hazırlanmış bir veri toplama formu kullanılarak 33 kişilik bir proje ekibi tarafından kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Bu raporun sonuçları Türkiye'de prime time denilen televizyon yayınlarının en çok izlendiği zaman diliminde, genellikle saat 20-23 arasında ana akım televizyon kanallarında yayınlanan ve çalışmanın yapıldığı dönemin ilk haftasında (Mayıs 2023) en yüksek seyretme oranlarına ulaşan toplam 11 yerli diziyi seyreden hanehalkının Mayıs ayında dört hafta boyunca maruz kaldığı şiddet sahnelerinin toplam sayılarını, türleri ve sıklığı itibariyle ortaya koymakta, ayrıca bu dizilerde yansıtılan toplumsal cinsiyet zihniyetinin niteliğini ve şiddet kaynağı olabilecek toplumsal olayları normalleştirme/meşrulaştırması ve/veya eleştirme açısından incelemektedir.

Aşağıda öncelikle Türkiye'de dizi sektörünün genel görünümü tanıtılacak, dizilerin sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel etkilerini ele alan çalışmalara kısaca değinilecek, ardından mevcut çalışmanın bulguları sunulacak yorumlanacaktır.

TÜRKİYE'DE DİZİ SEKTÖRÜ

İstanbul Ticaret Odasının hazırladığı "Kültürel Değişim ve Endüstrileşme Sürecinde Türk Dizileri (2010-2020)" başlıklı raporda, Türk dizi sektörü 2010-2020 arasındaki diziler dikkate alınarak ekonomik ve toplumsal açıdan çok kapsamlı araştırmalarla incelenmiştir. Sektörün genel analizi "Türk Dizileri"nin dünya dizi endüstrisinde bir marka haline geldiğini (s.40); dijitalleşme sürecine de hızla adapte olduğunu, dublaj ve altyazı teknolojilerindeki gelişmelerin Türk dizilerinin ithal medya içerikleri olarak popülerleşmesinde etkili olduğunu (s. 51); geleneksel televizyon kanallarında olduğu gibi dijital kanallarda da Türk dizilerinin izleyiciler tarafından kabul görmekte ve internete özel yerli yapım diziler üretilerek yayınlanmakta olduğunu (s.76) ortaya koymuştur.

Sektörün ekonomik analizi ise, "Türk dizi ihracat sektörünün on bir yıl içerisinde 350 kat büyüyerek 2019 yılı itibariyle yaklaşık 350 milyon dolara ulaştığını" (s.103); dizi sektörünün son on yılda geldiği noktada 13.500 civarı yapım şirketi bulunduğunu ve aynı anda 40 civarı dizi setinin çalıştığını (s.104); Ticaret Bakanlığı temsilcisinin ifadesiyle "150 ülkede 750 milyonu aşkın sericiye" ulaşmış olduğunu ve izlenen dizilerin ülke tanıtımı konusunda yaptığı etkinin başta turizm olmak üzere diğer sektörleri de etkilediğini (s.108); günümüzde dizi içerik üretim sektörünün başlıca gelir kaynaklarından birinin yurt dışı satış gelirleri olduğunu

ve bu nedenle ihracatçıların yerli dizilerin içerik üretimi sürecinde, yapım aşamasında ve sonrasında kapsayan süreçlerde rol oynadığını; dağıtımçıların son beş yılda dizilerin içeriğine yön verir hale geldiğini (s.111); “markalaşan ve ihracat aktörlerinin her ülke için farklılaşan stratejilerinin de etkisiyle gelişen dizi ihracat sektörünün günümüzde çok farklı coğrafyalarda çok sayıda insana ulaşarak ülkenin tanıtımı ve kültürel değerlerin yayılımı adına önemli bir işlev sergilediğini” ve kültürel etkileri aracılığı ile kültürel hegemonyanın tek kutuplu akışında alternatif bir güç haline geldiğini (s. 113) vurgulamaktadır.

Başlangıçta televizyon dizileri yurt dışından ithal edilirken, şimdi Türk dizileri, ABD, Afganistan, Almanya, Arnavutluk, Arjantin, Avusturya, Azerbeycan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Bosna Hersek, Brunei Sultanlığı, Bulgaristan, Cezayir, Çek Cumhuriyeti, Çin, Endonezya, Estonya, Fas, Gürcistan, Hırvatistan, Irak, İran, İsveç, İsviçre, Japonya, Karadağ, Katar, Kazakistan, Kıbrıs, Güney Kore, Kosova, Kuveyt, Letonya, Libya, Litvanya, Lübnan, Macaristan, Makedonya, Malezya, Mısır, Özbekistan, Pakistan, Romanya, Rusya, Slovakya, Slovenya, Suudi Arabistan, Suriye, Şili, Tayland, Tayvan, Tunus, Ukrayna, Umman, Ürdün, Vietnam, Yemen, ve Yunanistan dahil pek çok ülkeye ihraç edilmektedir (s.132). Bu performansı ile Türkiye tüm dünyada ABD’den sonra en çok dizi ihraç eden ülke olmuş, RATEM (2018) raporuna göre dizi kategorisinde en fazla orijinal yapım üreten Hindistan, Rusya, Çin ve Nijerya ile birlikte ilk beş ülke arasında bulunmuş, içerik ihracatında da ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya ile beraber ilk beşi paylaşmıştır. Türk dizi sektörü her yıl 100’ün üzerinde içerik üretmekte ve bu içeriklerin %75’ini ihraç etmektedir. (s.170).

DİZİLERDEKİ ŞİDDET TEMSİLLERİNİN ÇOK YÖNLÜ ETKİLERİ

Dizilerin içerdikleri şiddet vb olumsuz toplumsal olgular nedeniyle çeşitli izleyici grupları üzerinde mevcut ve muhtemel sosyal, kültürel ve psikolojik etkileri iletişimciler, sosyologlar, psikologlar, eğitimciler, psikolojik rehberlik ve danışmanlık uzmanları tarafından çok işlenmiş, çok yönlü olumsuz etkileri çok vurgulanmış bir konudur. Bu raporda popüler medya ürünlerinin sosyal yansımaları üzerinde kuramsal tartışmaların ayrıntılarına girmeden televizyon dizilerinde canlandırılan genel şiddet ve kadına yönelik şiddet temsillerinin toplumun çeşitli izleyici kesimleri, özellikle çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerini sorgulayan saha araştırmaları hakkında bilgi verilecektir.

Türkiye’de bir popüler kültür aracı olarak televizyonun çok yönlü etkilerini araştıran bir makalede (Zorlu, 2016) yazar, “Televizyon dizileri, kurdukları olay örüntüleri, fantastik ve çekici dünyaları öne çıkaran yapılarıyla, yıldızlaştırdıkları karakterlerle ve o karakterlerin giyim kuşamından kullandığı sözcüklere kadar bir sunumun gerçekleştirildiği, içeriği popüler kültür açısından son derece dolu olan bir niteliğe sahiptir”, demektedir, oluşturdukları kurgulanmış dünya ile gizli reklamlar gibi birçok unsuru içerisinde barındırdığını, içeriğinde ticari çıkarların da değerlendirildiğini ileri sürmektedir (s.91). Diğer bir makalede şiddetin medya aracılığı ile pazarlandığı ve ürünlerin sanatsal şiddete dönüştürülerek estetikleştirilmesine, medyanın en güçlü araçlarından biri olan filmlerin ve dizilerin topluma kendi gerçekliklerini dikte ettiklerine dikkat çekilmektedir (Çevikalp, 2020: 59).

Toplumsal etkileri açısından araştırmacıların ilgisini giderek daha fazla çekmekte olan televizyon dizileri, TÜSİAD tarafından yayımlanan bir araştırma raporunda toplumsal cinsiyet

eşitliği açısından araştırılmıştır (İnceoğlu ve Akçalı, 2018). Bu raporda izlenme oranlarına bakılarak seçilen 12 dizinin 2017 Mayıs ayında yayınlanan dört bölümü içerik analizi yöntemiyle izlenerek toplanan verileri toplumda kalıplaşmış kadın ve erkek algılarının açıkça ekrana da yansıdığını, kadınların iç mekanlarda daha çok görüntülendiklerini, erkeklerin daha fazla hareket özgürlüğüne sahip karakterler olarak temsil edildiğini, incelenen dizilerin tümünde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını yeniden üreten bir temsiliyet ve rol dağılımı olduğu gözlemlenmiştir.

Televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddet ve ataerkilliğin temsiliğini inceleyen oldukça güncel bir başka makalede (Akgün, 2023) 30 kişiyle kadına yönelik şiddetin gösterilmesi, cinsiyet eşitsizliğinin dizilerdeki sunumu ve dizilerde ataerkilliğin simgelenmesi konularında yürütülen derinlemesine görüşmelerden elde edilen sonuçlar, düzenli dizi izleyicilerinin televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddetin çok fazla olduğunu, dizilerin kadınları güçsüz gösterdiğini ve ataerkilliğin çok yoğun işlendiğini düşündüklerini ortaya koymuştur. “Avlu” ve “Kadın” dizilerindeki şiddet unsurlarını “kültür endüstrisi” kavramı çerçevesinde inceleyen bir yüksek lisans tezinde (Ersoy, 2021) kültür ürünlerinin metaya dönüştürülmesini ifade eden kültür endüstrisinin incelenen dizilerde de şiddeti standartlaştırdığını, sıradanlaştırdığını, estetize ettiğini ve zaman zaman meşrulaştırdığını bulgulamıştır.

Türk televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddeti “Sen Anlat Karadeniz” örneği üzerinden inceleyen bir başka yüksek lisans tezinde (Baş, 2021) insanların şiddet içeren televizyon programlarına ilgi göstermesinin şiddet içerikli yayınların yüksek reyting almasına ve bu tür programların sayısında artış meydana gelmesine sebep olduğu vurgulanmaktadır. Şiddet içerikli yayınların yüksek reyting aldığı tespitine dayalı olarak televizyon kanalları kar etme amacı ile daha fazla şiddet içeren programlar, diziler, çizgi filmler yayınlamaya başlamıştır. Akarcalı, gelinen son noktada, şiddet içerikli yayınların televizyon kanalları için vazgeçilmez olduğuna işaret etmektedir (1996: 553). Nitekim, şiddete karşı sosyal farkındalık iddiası ile yola çıkan, ancak içerdiği kadına yönelik şiddet sahneleriyle izleyicilerin yoğun tepkileriyle karşılaşan “Sen Anlat Karadeniz” dizisinde, yazarın çok sayıda bölüm üzerinde yaptığı ayrıntılı inceleme sonucunda dizi ile ilgili tespiti şöyle olmuştur (Baş, 2021):

“Abartılı, ayrıntılı ve aşırı süslü şiddet sahneleri, kadının vücudunun çeşitli yerlerinde ve yüzünde oldukça fazla var olan morluklar ve izler dikkat çekerken, kadına uygulanan fiziksel şiddetin boyutlarının aşılması, çeşitli fantezilerle işkencelerin gösterilmesi, farkındalık yaratmaktan çok ilgiyi ve reytingi arttırmaya yönelik sahneler olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte dizide en çok karşılaşılan şiddet türünün psikolojik şiddet olduğu, en az karşılaşılan şiddet türünün ise ekonomik şiddet olduğu saptanmıştır. Doğrudan, açık seçik izleyiciye sunulan şiddet görüntülerinin cinsellikle bir arada kullanılması dikkat çekerken, işkencenin görsel olarak izleyiciye sunulmadığı sahnelerde, mutlaka söylem olarak sahnede yer aldığı, aynı şiddet görüntülerinin tekrar tekrar seyirciye sunulduğu tespit edilmiştir” (s.138).

Dizi Filmlerin Gençler Üzerindeki Sosyal Psikolojik ve Dilbilimsel Etkilerini araştıran bir çalışma (Çelikel, erişim 29.10.23) 14-18 yaş aralığındaki 230 kız ve erkek öğrenciye uygulanan bir anket çalışmasının sonuçlarını vermektedir. Anket bulguları, genel olarak gençlerin televizyondaki şiddet içeriklerinden rahatsız olduklarını, dizileri takip ettiklerini fakat

bağımlılık derecesinde ilgili olmadıklarını, ortak değerlere vurgu yapılmadığı için dizileri aileleriyle televizyondan izlemeyi tercih etmediklerini, çoğunlukla internetten izlediklerini, aileleri ile geçirdikleri zamanın dizilerin aile kültür ve değerleri taşımamasından dolayı kısıtlandığını, gençlerin bazı platformlar üzerinden yabancı kültürleri öğrendikleri için bunun onlara faydalı olduğunu düşündüklerini ve bu dizilerden bilgi edindiklerini ve bunun hayatlarına katkısı olduğuna inandıklarını ortaya konmuştur. Ekrandaki kadına şiddet görüntülerinin gençler üzerindeki etkilerini araştıran bir başka çalışmada (Çelikel, Pamuk, Akçalan, erişim tarihi 29.10.2023) yine 14-18 yaş öğrencilere uygulanan anket çalışmasında gençlerin sadece kadına şiddet ve cinayet sahnelerinden değil, eşi aşağılama, kız çocuğunu hor görme, gururunu incitme gibi psikolojik baskı sahnelerinden de olumsuz etkilendiklerini ortaya koymuştur.

Popüler dizi ve filmlerin lise öğrencilerinin rol model alma davranışı üzerine etkisini inceleyen bir yüksek lisans tezinin (Türk, 2020) saha çalışması bulguları da öğrencilerin dizi-film karakterlerine öykünerek onlar gibi olmak istedikleri, kariyer edinme, fiziksel görünüm ve kıyafet, konuşma tarzı, vatan sevgisi, kişilerarası ilişkiler gibi farklı alanlarda duygu, düşünce ve davranış değişikliğine yol açtığını göstermiştir. Bu çalışmaya katılan bazı öğrenciler, dizi filmlerin şiddete eğilimi artırdığını, kabadayılığa özendirildiğini, çevrelerinden örnekler vererek ifade etmişler, çevrelerinde bazı kişilerin de aile içi ilişkilerinin bozulduğunu ileri sürmüşlerdir.

Televizyon ve medya ürünlerinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Şiddet ve tüketim kısırcısındaki çocukların çok erken yaşlardan itibaren televizyon başında maruz kaldıkları şiddet ve tüketime yönelen reklamların etkileri üzerine ileri sürülmüş teorilere (Catharsis/arınma teorisi; Saldırgan Örnekler Teorisi, Takviye Saldırganlık Teorisi; Deneysel Öğrenme Teorisi) yer veren bir makalede (Kurtbaş, 2015) televizyon başındaki şiddet görüntülerinin çocuklar üzerindeki etkilerini test etmek üzere yürütülen deneysel bir çalışma kapsamında kurgusal bir senaryo uygulanan deneklerin, bir mağduru olan şiddet senaryosunda, şiddete daha büyük bir şiddetle karşılık verilmesi gerektiğine dair tepkiler göstermişler, bulgular daha çok Saldırgan Örnekler Teorisi'ni doğrulamıştır.

Medya çağında çocuk ve çocuk kültürünün şiddet ve tüketim kültüründen korunması üzerine kaleme alınmış bir başka makalede (Karaboğa, 2017) medya çağında çocuk kültürünün oluşmasında televizyon ve internet içeriklerinin önemli bir yeri olduğunu, gençler ve çocukların zamanlarının büyük çoğunluğunu internet ve televizyon başında geçirdikleri, kitle iletişim araçlarının ürettiği eğlenceli, çekici, güzel, güçlü kahramanlarla özdeşleşip duygusal bağ kurdukları, onları taklit edip yaşam tarzlarına özenerek model aldıkları için televizyon ve internet içeriklerinin çocukların duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimleri açısından sorunlar ve riskler taşıdığı konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Bu konunun ülkenin eğitimcileri, sosyal bilimcileri ve sağlık uzmanları tarafından acilen ele alınması gereken bir konu olduğu açıktır.

Kültürel Değişim ve Endüstrileşme Sürecinde Türk Dizileri (2010-2020) Raporunun (ITO, 2022) dördüncü bölümünde ele alınan Türk dizilerinin toplumsal dönüşüme etkisini konu alan ampirik çalışmalar da mevcut çalışmamıza önemli başlıklarda ışık tutacak niteliktedir. Bu bölümde sonuçları sunulan 18 yaşın üzerinde 2100 denekle yapılan anket çalışmasının

sonuçlarına göre katılımcıların büyük çoğunluğunun televizyon dizilerini ulusal kanallardan izledikleri , en çok üye olunan dijital platformun Netflix olduğu, katılımcıların dizileri izlemek üzere seçerken en çok hikayesine/senaryosuna göre değerlendirdikleri ve çoğunun günde en az 2 saatini dizi izlemeye ayırdıkları tespit edilmiştir (s. 310). Aynı araştırmada dizilerin aile yapısı ve ahlaki değerler üzerindeki etkileri de sorgulanmıştır. Türk dizilerinin aile yapısı üzerinde bir etkisi olup olmadığını sorgulayan soruya katılımcıların %33,7'si olumsuz, %41,8'i ise hem olumlu hem olumsuz olduğu yanıtını vermiştir ki bu oranlar oldukça yüksek bir memnuniyetsizlik yansıtmaktadır (s.316). Türk dizilerinin aile içi ilişkiler üzerindeki etkisini yorumlayan sorulardan çocuklarla anne-babaları arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilediği yargısına %39,2 katılıyorum, %7,0 ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Aynı soru kardeşler arasındaki ilişkilere olumsuz etkisi vardır şeklinde sorulduğunda yine %33 katılıyorum, % 5,1 kesinlikle katılıyorum yanıtı verilmiştir. Yerli dizilerin eşler arasındaki ilişkiler üzerinde olumsuz etkisi vardır yargısına %39,2 katılıyorum, %7,6 kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır (s.323). Ayrıca yerli dizilerin komşuluk/akrabalık/arkadaşlık ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkisi vardır yargısına örneklemin %31,9'u katılıyorum, % 5,3'ü kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Aile içi ve sosyal ilişkileri sorgulayan tüm bu sorularda %20 civarı bir oranda da ne katılıyor ne katılmıyorum yanıtı gelmiştir ki, bu kararsız grubun bazı durumlarda olumsuz etki görebildiklerine işaret etmektedir. %37 ile %46 arasında değişen bu olumsuz yargı toplumsal algı açısından oldukça önemli bir görüş yansıtmaktadır.

Türk dizilerinin değerlere etkisini irdeleyen anket sorularının sonuçları da anlamlıdır. “Sizce yerli dizilerin toplumsal ahlaki değerlere etkisi ne yöndedir?” sorusuna %37,6 “olumsuz etkilediğini düşünüyorum”, % 43,1'i ise “hem olumlu hem de olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorum” yanıtı vermiştir. “Sizce yerli dizilerin toplumun milli ve manevi değerleri üzerinde ne tür bir etkisi vardır ?” sorusuna da örneklemin % 27, 6'sı “olumsuz etkilediğini düşünüyorum” derken, %50,8'i “hem olumlu hem olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum” yanıtını vermiştir. “Yerli dizilerde gördüğüm düşünce ve yaşam biçimleri politik görüşlerimi etkiler” yargısına ise örneklemin büyük bir çoğunluğu katılmamıştır (%23,1 kesinlikle katılmıyorum, %52 katılmıyorum).

Araştırmanın dizilerin kişisel etkilerini araştıran sorularında örnekleme yerli dizilerdeki karakterlerin bazılarını kendilerine benzetip benzetmedikleri sorusuna sadece toplam %22,7 katılmış, yerli dizilerdeki karakterlerin bazılarını tanıdığı insanlara benzetip benzetmedikleri sorusuna %34,1 “katılıyorum”, %4,1 ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtı vermiştir. Dizilerde temsil edilen çalışma yaşamlarının katılımcıların kendi çalışma yaşamlarına ne denli etki ettiği sorgulandığında, örneklemin %18,1'i “kesinlikle katılmıyorum”, % 57,5'i ise “katılmıyorum” yanıtı vermiştir (s.341). “Çevrenizde saç, makyaj, ya da giyim tarzını bir yerli dizi karakterine benzeten ya da ondan etkilenen biri var mı?” sorusuna da katılımcıların %87,2'si “hayır” yanıtı vermişlerdir. “Sizce yerli dizilerin duygularınızın üzerinde ne tür bir etkisi vardır?” sorusuna da katılımcıların %45,6'sı “duygularım üzerinde bir etki oluşturmaz” yanıtı vermişken, geriye kalan %64,4'ü ise olumlu veya olumsuz etkilendiklerini kabul etmişlerdir (s.346).

Araştırmanın dizilerin toplum üzerindeki etkisini araştıran bölümünde mevcut çalışmamız açısından önem taşıyan şiddet içeriklerinin katılımcıların yaşamları üzerinde etkili olup olmadığı da incelenmiştir. “Yerli dizilerden etkilenerek şiddet eğilimi gösteren tanıdığım kişi/kişiler vardır” yargısına katılımcıların büyük çoğunluğu katılmadığını ifade etmiştir (toplam % 70,1). Ancak bunun akabinde sorulan “yerli dizilerin kadına yönelik şiddeti sıradanlaştırdığını/normalleştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %46,4’ü “evet”, %30,6’sı “kısmen” yanıtı vermişlerdir. Bu iki oran birlikte düşünüldüğünde bazı dizilerin şiddeti normalleştirdiği algısının oldukça yükseldiği anlaşılmaktadır (s.372).

“Yerli diziler ülkemizin toplumsal sorunları (şiddet, suç, istismar, kadın hakları, eşitsizlik, ayrımcılık) ile ilgili gerçekleri yansıtmaktadır” yargısına örneklemin %32,4’ü “ne katılıyor, ne katılmıyorum”, %30,4’ü “katılıyorum”, %6,9’u ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtı vermiştir. “Yerli dizilerin bireyleri suç ya da şiddete yönlendirmede ne tür bir etkisi vardır?” sorusuna ise katılımcıların sadece %7,7’si “olumlu etkilediğini düşünüyorum” yanıtını vermiş, %44,3’ü “olumsuz etkilediğini düşünüyorum”, %37,5’i ise “hem olumlu hem olumsuz etkilediğini düşünüyorum” şeklinde yanıtlamıştır.

ITO’nun bu raporunda sonuçları açıklanan 2100 kişiye dayalı saha araştırmasının verileri, televizyon dizilerinin izleyicilerin ahlaki ve manevi değerleri, her türden duygular, aile ilişkileri ve toplumsal şiddet eğilimi üzerinde azımsanmayacak oranlarda etkili olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır.

DİZİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yöntem

Bu çalışmanın verileri, 11 yerli televizyon dizisinin Mayıs ayında yayınlanmış dört bölümünün şiddet sahnelerinin sıklığını şiddet türüne göre belirlemek üzere hazırlanmış bir şiddet çetelesi tablosunun gönüllü proje ekibi üyeleri tarafından seyir sırasında işlenmesi ve dizi ile ilgili bu izleme deneyimine dayanarak diziyi toplumsal cinsiyet yaklaşımı ve şiddete dayalı toplumsal olgu ve olaylar açısından değerlendirmek üzere oluşturulmuş bir soru formunun doldurulması suretiyle toplanmıştır (EK 1).

Veri toplama aracı olarak kullanılan soru formu ve şiddet çetelesi, çalışmanın raportörü ve akademik danışmanı tarafından, yanıt getirilmeye çalışılan sorular, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve kadın çalışmaları yazınına dayanan bilgi ve deneyimler dikkate alınarak hazırlanmış özgün bir formdur. Soru içeriği yalın tutulmuş, çalışmanın yanıtlamaya çalıştığı sorunsalla sınırlandırılmıştır. Çalışmanın yanıt getirmeye çalıştığı ilk soru, dizinin toplumsal cinsiyet olgusuna nasıl yaklaştığı ve şiddete kaynaklık eden belli başlı toplumsal olgu ve olayları (örneğin: erken ve/veya zorla evlilik, erken okul terkine zorlama, çok eşlilik / sadakatsizlik, ataerkil zihniyet vb) içeriği aracılığıyla normalleştiriyor mu, meşrulaştırıyor mu ve/veya eleştiriyor mu? sorusudur. Değerlendiricilerin öznel bakış açıları dikkate alınarak bu sorular oldukça yalın bir şekilde ifade edilmiştir. Değerlendiricilerin dört bölümü seyrettikten sonra gözlem ve izlenimlerine dayanarak soru formunu bir kez doldurmaları gerekmiştir. Birbirinden bağımsız olarak formu dolduran üç değerlendirici bir araya getirilerek her dizi için tek bir form oluşturulmak üzere dizi üzerinde konuşmaları, aralarındaki görüş farkları varsa ortak bir karar oluşturmaları sağlanmıştır.

Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın yanıtlamaya çalıştığı ikinci soru olarak inceleme örnekleme alınan on bir yerli dizinin şiddet yoğunluğu, otuz üç kişilik değerlendirme ekibi (her bir dizi için kurayla oluşturulmuş üç kişilik gönüllü ekip) tarafından dizi izleme sırasındaki gözlemlerini işledikleri bir şiddet türü ve sıklığı çetele tablosu (EK 2) üzerinde işlenerek tespit edilmiştir. Buradaki şiddet tespiti değerlendiricinin öznel gözlemine dayanan bir eylem olduğu için nitel, ancak gözlemlerini bir şiddet çetelesine dönüştürdüğü için aynı zamanda bulguları itibariyle nicel bir çalışma özelliği taşımaktadır.

Çalışmanın teması gereği televizyon dizilerinin şiddet yoğunluğu ve toplumsal cinsiyet yaklaşımı algısı izleyiciden izleyiciye değişebilecek oldukça öznel bir konu olduğu için, çalışmada tek bir kişinin bakışıyla sınırlı kalmadan birden fazla değerlendiricinin görüşlerini dikkate alan bir yöntem geliştirmek zorunlu olmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için her dizinin üç gönüllü proje üyesi tarafından diğerlerinden bağımsız olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanmış, dizi seyir süreçleri tamamlandıktan sonra her dizinin değerlendirme formları karşılaştırılmış, herhangi bir verinin/tespitin kabulü için en az iki değerlendirici tarafından belirtilmiş olması esas alınmıştır. Değerlendiriciler arasında ciddi sapmaların ortaya çıkması durumunda dizinin inceleme ekibi projenin akademik danışmanı başkanlığında bir araya gelerek farklı görüşleri üzerinde tartışmışlar ve birlikte nihai bir görüş oluşturmuşlardır. Bu süreç dizilerin değerlendirilmesinde tek bir kişinin öznelliğinden mümkün olduğunca kaçınılmasını sağlamıştır.

İnceleme Kapsamındaki Diziler

Haftalık dizi programları, oyuncular, dizi yorumları, gündem yorumları, yeni diziler vb. konularda uzmanlaşmış bilgiler sağlayan Binbir TV'nin 15.05.2023 tarihinde yayınlanan 1-7 Mayıs 2023 haftasının dizi reytinglerinde (<https://binbir.tv/2023-18-haftanın-dizi-reytingleri-709>) sıralamadaki 12 dizi aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. Bu 12 dizi içinde üçüncü sırada yer alan Kuruluş Osman dizisi inceleme dışında bırakılarak listedeki 11 dizi çalışmaya dahil edilmiştir (EK 3: Tablo 1). Dizilerle ilgili kısa bilgiler şöyledir:

1- Yalı Çapkını

1-7 Mayıs haftasında, "Haftalık Dizi Reytingleri" listesinin zirvesinde, 1'inci sırada, Star TV'nin Yalı Çapkını yer almıştır. Dizinin 5 Mayıs Cuma ekrana gelen otuz birinci bölümü Total'de 10.87, AB'de 8.20 ve ABC1'de 9.87 reytingle yayın günü olan cumanın da Total'de ve ABC1'de gün birincisi olmuştur.

2-Gönül Dağı

TRT 1'in üç sezondur ekranda olan dizisi Gönül Dağı, haftanın en çok izlenen dizileri listesinde 2'inci sırada bulunmuştur. 6 Mayıs Cumartesi ekrana gelen dizinin doksan altıncı bölümü, Total'de 8.69, AB'de 8.05 ve ABC1'de 9.51 reytingle yayın günü olan cumartesi, tüm gruplarda birinci olmuştur.

Kuruluş Osman

ATV'nin tarihi dizisi Kuruluş Osman listede 3'üncü sırada yer almış ancak tarihi diziler çalışma amaçlarıyla uyumlu olmadığı için kapsama alınmamıştır.

3- Kardeşlerim

ATV'nin cumartesi akşamları ekrana gelen dizisi Kardeşlerim, "Haftalık Dizi Reytingleri" listesinin 4'üncü sırasında yer almıştır. Dizinin 6 Mayıs Cumartesi ekrana gelen seksen dokuzuncu bölümü Total'de 7.18, AB'de 3.97 ve ABC1'de 4.89 oranında izlenmiştir.

4- Kızılık Şerbeti

Show TV'nin Gold Yapım imzalı dizisi Kızılık Şerbeti, listede 5'inci sırada yer almıştır. Dizinin 5 Mayıs Cumartesi yayınlanan yirmi dördüncü bölümü Total'de 6.65, AB'de 9.24 ve ABC1'de 9.38 reyting elde etti ve AB'de gün birincisi olmuştur.

5- Yargı

Kanal D'nin pazar akşamları ekrana gelen Ay Yapım imzalı dizisi Yargı, listede 6'ıncı sırada yer almıştır. Rakibi Teşkilat'ın yayınlanmadığı 7 Mayıs Pazar akşamı, dizinin sezon finali Total'de 6.55, AB'de 7.07 ve ABC1'de 7.69 reytingle gün birincisi olmuştur.

6- Camdaki Kız

Kanal D'nin üç sezondur ekranlarda olan OGM Pictures imzalı dizisi Camdaki Kız, 1-7 Mayıs "Haftalık Dizi Reytingleri" listesinin 7'inci sırasında yer almıştır. Dizinin 4 Mayıs Perşembe akşamı ekrana gelen yetmiş yedinci bölümü Total'de 5.26, AB'de 5.306 ve ABC1'de 6.44 reytingle yayın gününün birincisi olmuştur.

7- Ömer

Star TV'nin OGM Pictures imzalı dizisi Ömer, on beşinci bölümüyle, listenin 8'inci sırasında yer almıştır. Dizinin 1 Mayıs Pazartesi akşamı ekrana gelen bölümü Total'de 5.25 oranında izlenirken, AB'de 5.62 ve ABC1'de 6.35 reytingle gün birincisi olmuştur.

8- Üç Kız Kardeş

İclal Aydın'ın Üç Kız Kardeş adlı romanından uyarlanan, Kanal D'nin Süreç Film imzalı dizisi Üç Kız Kardeş listede 9'uncu sırada yer almıştır. Dizinin 2 Mayıs Salı akşamı yayınlanan kırk sekizinci bölümü Total'de 5.14, AB'de 3.11 ve ABC1'de 4.77 oranında izleyici elde etmiş ve Total'de gün birincisi olmuştur.

9- Aile

Show TV'nin Ay Yapım imzalı dizisi Aile, 'Haftalık Dizi Reytingleri' listesinde 10'uncu sırada yer almıştır. Dizinin 2 Mayıs Salı akşamı ekrana gelen dokuzuncu bölümü Total'de 4.51 elde etmiş; AB'de 8.37 ve ABC1'de 7.97 reytingle yayın gününün birincisi olmuştur.

10- Çöp Adam

Star TV'nin çarşamba akşamları ekrana gelen, OGM Pictures imzalı dizisi Çöp Adam listenin 11'inci sırasında yer almıştır. 3 Mayıs Çarşamba akşamı yayınlanan dizinin on dokuzuncu bölümü Total'de 3.40, AB'de 3.49 ve ABC1'de 4.76 oranında izlenmiştir.

11- Adım Farah

FOX'un O3 Medya imzalı dizisi Adım Farah, listenin 12'inci sırasında yer almıştır. Dizinin 3 Mayıs Çarşamba akşamı ekrana gelen onuncu bölümü Total'de 3.31, AB'de 3.03 ve ABC1'de 4.47 reyting elde etmiştir.

Çalışmanın Bulguları ve Yorumu

1-Dizilerin Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı

Çalışma kapsamına alınan dizilerin toplumsal cinsiyet yaklaşımlarını belirlemek üzere oluşturulan soru formunda aşağıda belirtilen sekiz soru proje ekibi tarafından her bir dizi için değerlendirilmiştir (BKZ EK 4 TABLO 2).

1.1. Kadına/kız çocuklarına yönelik baskı ve şiddet unsuru: Dizinin ana temaları içinde kadına/kız çocuklarına baskı ve şiddet unsuru olup olmadığını tespit etmeye yönelik soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 8'inde (%73) kadına yönelik baskı ve/veya şiddet bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu baskı ve şiddet gören kadın temasının neden bu kadar popüler olduğunun sorgulanması ihtiyacını doğurmaktadır.

1.2. Baskı ve şiddet gören kadınların başvurabileceği kurumsal destekler hakkında bilgi: Bu türden bir bilgi olup olmadığını sorgulayan soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 7'sinde (%64) böyle bir içerik bulunmadığını, sadece 1 dizide (%9) böyle bir içerik olduğunu göstermiştir. Üç dizide ise (%27) ilgili bir tema olmadığı işaret edilmiştir. Bu bulgu, bu dizilerin toplumsal sorunlara ayna tutmak iddiasını çürütmektedir. Dizide toplumsal bir amaç güdülmüş olsa halkı bilinçlendirmek için senaryoya kurumsal destekler hakkında bilgi konulabilirdi.

1.3. Ana kadın karakter/lerin baskı ve şiddete başkaldırısının görünürlüğü: Dizilerdeki ana kadın karakterlerin baskı ve şiddete başkaldıran rolde olup olmadığını sorgulayan soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 7'sinde (%64) kadın karakterlere böyle bir rol verildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, başkaldıran rol model açısından olumlu görünmekle birlikte, kadının başkaldırısının olay örgüsünde gerilim yaratma amaçlı olarak mı kullanıldığı, yoksa baskı gören kadınlar için çözüm olabilecek yaşam modelleri mi ortaya koyduğu tartışmalıdır. Baskı ve şiddet gören kadın dizinin sonunda bir kurtuluşa ulaştırılacak olsa bile, izleyicinin bu sonuca ulaşması için genellikle sezonlar boyunca pek çok şiddet ve baskı sahnesine maruz kalması gerekecektir.

1.4. Kadının mesleki ortamlarda görünürlüğü: Dizilerde kadına mesleki ortamlarda görünürlük kazandırılıp kazandırılmadığını sorgulayan soruya değerlendiricilerin verdiği yanıtlar 11 dizinin 5'inde (%45) böyle bir görünürlük olduğunu, 6'sında (%55) ise olmadığını tespit etmiştir. Dizilerde özellikle ana karakterlere giydirilen roller izleyicilerin kadının toplumsal rolü ile ilgili algıları üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Kadını sadece ev ve aile içinde, zenginlik şartlarında olsa bile erkeğe bağımlı rollerde canlandıran diziler, kadınlara toplum içinde ikincil statü tanıyan toplumsal önyargıların pekişmesine, erkeğin üstünlüğüne, hakimiyetine dayanan ataerkil zihniyetin normalleşmesine hizmet etmektedir. Bu zihniyeti değiştirmek için toplumumuzun her kesiminde mesleki ortamlarda başarılı çalışmaları olan çok sayıda çalışan kadının dizilerde mesleki ortamlarda canlandırılması gerekir. Başarılı meslek kadınlarının dizilere sızmakta neden bu kadar zorlandığı önemli bir sorudur.

1.5. Rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadın kahramanların görünürlüğü: Rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadınların ön planda olup olmadığını sorgulayan soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 6'sında (%55) böyle karakterler bulunduğunu, 5'inde (%45) ise bulunmadığını göstermiştir. Bir önceki soru için getirilen yorumlar bu soru için de geçerlidir. Toplumumuzun her kesiminde rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadınlar çok sayıda bulunurken dizilerin yaklaşık yarısında böyle kadın karakterler bulunmaması, kadını ya

ezilmiş, çaresiz ya da şeytanlaştırılmış biçimde sunan dramalar yaratılması kadınlar hakkında olumsuz önyargıları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirme hizmeti görecektir.

1.6. Ana kadın karakterlerin kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyecek rollerde gösterilmesi: Dizilerdeki bellibaşlı kadın karakterlerin kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyen rollerde olup olmadığını sorgulayan soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 8'inde (%73) böyle karakterler bulunduğunu, sadece 3 dizide (%27) bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu yukarıdaki bulgular ile birlikte değerlendirildiğinde, kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyecek dizi temalarının çok yoğun kullanıldığını, kadınlar arasındaki sözel şiddet ve entrikaların dizilerin ana gerilim ögesi haline getirildiği anlaşılmaktadır.

1.7. Şiddet uygulayan erkeklerin kahramanlaştırılma durumu: Dizilerde şiddet uygulayan erkeklerin kahramanlaştırılıp kahramanlaştırılmadığını sorgulayan soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 4'ünde (%36) böyle bir içerik bulunduğunu, 6'sında (%55) kahramanlaştırma yapılmadığını tespit ederken 1 dizinin (%9) içeriği ilgisiz bulunmuştur. Şiddet içeriği çok yüksek tespit edilen dizilerin hepsinde şiddet uygulayan erkeklerin kahramanlaştırılmamış olması nispeten olumlu bir bulgu olarak görülebilse de, erkeklerin yer aldığı şiddet sahnelerinin yoğunluğu kadınları şiddet eğilimli erkekler karşısında korku, endişe ve çaresizliğe sevk etme etkisi yaratır mı sorusunu ön plana çıkarmaktadır.

1.8. Şiddetin çözümü olarak karşı şiddet gösterilmesi: Dizilerde şiddetin çözümü olarak karşı şiddet eyleminin gösterilip gösterilmediğini sorgulayan soruya gelen yanıtlarla 11 dizinin 8'inde (%73) şiddetin şiddetle karşılandığı, 2 dizide (%18) böyle bir tespit bulunmadığı, 1 dizinin ise (%9) ilgili bir konusu olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgunun toplumsal şiddetin yükselmesi ile ilgili önemli bir ipucu verdiği söylenebilir. Dizilerin sergilediği şiddet dili toplumsal sorunların çözümünde tek yol olarak algılanacak kadar sık izlendiğinde, dizi karakterleri birbirleriyle sürekli yüksek sesle, sözel şiddet denebilecek bir kavga atmosferi içinde iletişim kurduğunda, hane halkı arasında diziyi takip etmeyenlerin bile sürekli maruz kaldıkları bir şiddet dilinin giderek norm haline gelmesi kaçınılmazdır.

2-Şiddet İçeren Toplumsal Olgular ve Olaylara Yaklaşım

Soru formunun ikinci bölümündeki sorular, dizilerde işlenen temaların ve senaryo akışının şiddete kaynaklık eden ve/veya şiddet içeren olgu ve olaylara nasıl yaklaşıldığını ortaya koymak üzere sorulmuştur. Senaryo akışı içinde yer verilen toplumsal olgu ve olayların işlenme biçimi, tekrarlanma sıklığı ve dizinin ön plandaki güçlü karakterleri tarafından nasıl bir davranışla karşılaştığı bu olay ve olguların seyirci üzerinde *nasıl bir etki* yaratmaya aday olduğunu belirlemektedir. Bu çalışmada üç etki sorgulanmıştır:

i-**Normalleştirme**, olumsuz bir olgu ve/veya olayı sürekli olarak canlandırarak, rol model olabilecek ana karakterlerin yaşadığı olay örgüsü içinde sıradanlaştırarak seyircinin o olgu veya olayı hayatın bir gerçeği olarak kabul etmesini sağlamaktır.

ii-**Meşrulaştırma**, toplumda genel olarak kabul görmeyecek bir davranış, bir suç, bir kabahat (sadakatsizlik, şiddet uygulama, hırsızlık, cinayet vb) konusunda dizideki belli karakterler için geçerli sayılabilecek mazeretler üreterek o yanlış davranışı meşru hale getirmek, bu şekilde benzer mazeretler bulabilecek kişiler için rol model oluşturmaktır.

iii-**Eleştirme** ise, olumsuz bir olgu veya olaya yol açan davranışları veya zihniyeti dizinin güçlü rol modeli olan olumlu karakterler ağızından eleştirerek, o olaydaki

olumsuz yanların seyirci tarafından görülmesini sağlamaktır. İlk iki etki istenmeyen özellikler iken üçüncü etki konumuz açısından istenen bir özelliktir.

Aşağıdaki bulgular (Bkz EK 4: TABLO 2) her biri toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yansıtan ve kadına yönelik şiddet ile genel toplumsal şiddete katkıda bulunan olumsuz toplumsal olgu ve olayların çalışma kapsamındaki dizilerde nasıl ele alındığı dikkate alınarak, dizinin genel atmosferinin bu olguyu “normalleştiriyor mu?”, “meşrulaştırıyor mu?” ve/veya “eleştiriyor mu?” değerlendirmelerinin sonuçlarını yorumlamaktadır.

2.1. Erken ve/veya zorla evlendirilme: Proje ekibinin tespitleri 11 dizinin sadece 1’inde (%9) erken evlilik ve/veya zorla evlendirme konusunun normalleştirildiğini, 1’inde (%9) meşrulaştırıldığını, üçünde (%27) eleştirildiğini, geriye kalan 6 dizide (%55) bu konunun işlenmediğini ortaya koymuştur. Dizilerin bu temadan çoğunlukla uzak durduğu, ele alındığında da eleştirilmesinin tercih edildiği söylenebilir. Çalışmanın amaçları açısından bu olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

2.2. Erken okul terke zorlanma: Bu soruya verilen yanıtlar, 11 dizinin sadece 1’inde (%) erken okul terkinin meşrulaştırıldığını, 2’sinde (%18) eleştirildiğini, geriye kalan 8 dizide (%73) böyle bir tema bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu tema da dizilerde özenle yaklaşılacak bir konu olarak tespit edilmiş ve olumlu bulunmuştur.

2.3. Çok eşlilik ve/veya sadakatsizlik: Bu konuyla ilgili tespitler 11 dizinin 5’inde (%45) çok eşlilik ve/veya sadakatsizliğin normalleştirildiğini, aynı 5 diziden 2’sinde (%18) aynı zamanda bu olgunun meşrulaştırıldığını, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini ortaya koymuştur. Geriye kalan 4 dizide (%36) ise bu tema işlenmemiştir. Buradaki tespitler çok eşlilik ve sadakatsizliğin dizilerde popüler bir tema olarak sıklıkla kullanıldığını ve yaygın bir toplumsal olgu olarak seyirci gözünde normalleştirme etkisi bulunduğunu göstermektedir.

2.4. Kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliği: Bu soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 5’inde (%45) kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliğinin normalleştirildiğini, bunlardan 1’inde (%9) aynı zamanda meşrulaştırıldığını, sadece 3 dizide (%27) eleştirildiğini, geriye kalan 3 dizide (%27) böyle bir tema bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu da dizilerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini tekrar tekrar üreterek atarekil zihniyetin pekişmesine hizmet eden bir etki yaratıldığı ileri sürülebilir.

2.5. Kadınlar arasında erkekler için rekabet ve/veya entrikalar: Bu konuyla ilgili tespitler 11 dizinin 6’sında (%55) kadınlar arasında erkekler için rekabet ve /veya entrikaların normalleştirildiğini, 1’inde (%9) meşrulaştırıldığını, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini, 2 dizide (%18) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu yukarıda sonuçları yorumlanan, dizilerin kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyen kadın rolleri içerip içermediği sorusu ile yakından ilgilidir. Bu soruyla birlikte değerlendirildiğinde olumsuz önyargıları pekiştiren kadın karakterlerin altı dizide erkekler için rekabet ve entrikalar yapan rollerde görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu davranış şeklinin normalleştirilmesi toplumsal huzur ve barış açısından çok olumsuz gelişmeler gösterme potansiyelindedir.

2.6. Erkekler arasında kadınlar için rekabet ve/veya entrikalar: Bu konuyla ilgili tespitler 11 dizinin 5’inde (%45) erkekler arasında kadınlar için rekabet ve /veya entrikaların normalleştirildiğini, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini, 4 dizide (%36) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Romantik dramalarda bu tür temalar normal karşılanırsa da şiddete ve kirli entrikalara dayanan rekabet modellerinin normalleştirilmesi de toplumsal şiddete katlı sunma potansiyelindedir.

2.7. Gençler arasında rekabet ve/veya entrikalar: Bu soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 3'ünde (%27) gençler arasında rekabet ve /veya entrikaların normalleştirildiğini, sadece 1 dizide (%9) eleştirildiğini, geriye kalan 7 dizide (%64) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Romantik gençlik dramalarında bu temalar bir ölçüde anlaşılabilir olsa da bu tür dizilerin şiddete dayalı rekabet ve entrikaları yaygınlaştırma etkisi yaratacak şekilde çoğaltılmamasında fayda vardır.

2.8. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Bu konuyla ilgili tespitler 11 dizinin 6'sında (%55) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin normalleştirildiğini, 5 dizide (%45) eleştirildiğini, ortaya koymuştur. Bu bulgu dizilerin çoğunluğunda yansıtılan zihniyet ve olay örgülerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayandığını, bu temanın dizilerin genel atmosferine sağlamca yerleşik olduğunu ve bu olguyu eleştireler bile sıradanlaştırarak, normalleştirerek toplumun temel karakteri olarak insanların zihnine naksetme özelliği taşıdıklarını göstermektedir.

2.9. Erkekler üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskıları: Bu soruya verilen yanıtlar da 11 dizinin 6'sında (%55) erkekler üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskılarının normalleştirildiğini, sadece 1'inde (%9) eleştirildiğini, 4 dizide (%36) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sadece kadınların değil erkeklerin üzerinde de baskı ve şiddet yaratabilmektedir. Nitekim dizilerin altısında bu baskıların tespit edilmiş olması bu tür geleneksel rollerin iki tarafı keskin bir kılıç gibi hem kadınları hem erkekleri olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu baskıları normalleştirilen diziler de diğerleri kadar sakıncalıdır.

2.10. Kültürel bağnazlık ve mahalle baskıları: Bu konuyla ilgili tespitler 11 dizinin 6'sında (%55) kültürel bağnazlık ve mahalle baskılarının normalleştirildiğini, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini, 4 dizide (%136) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Toplumsal şiddetin başlıca kaynakları olan bu iki sosyal olgunun dizilerin çoğunluğunda genel olay akışını belirleyici bir tema olarak sunulması, izleyici üzerinde normalleştirme etkisi yaratacak şekilde ve sıklıkta işlenmesi, ülkemizde gözlemlediğimiz toplumsal şiddetin önemli kaynaklarından biri olma potansiyeli yaratmaktadır.

2.11. Ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültür: Bu konuyla ilgili tespitler de 11 dizinin 7'sinde (%64) ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültürün normalleştirildiğini, sadece 3 dizide (%27) eleştirildiğini, 1 dizide (%9) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürmesinin başlıca nedenlerinden biri olarak kabul edilen ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültürün üç dizide eleştirilse bile on dizide yansıtılan genel zihniyeti belirlemiş olması endişe vericidir. Dizilerin sekizinde canlandırılan olaylar örgüsünün erkek egemen kültürün yol açtığı toplumsal olayların şiddet temelli çözümünü normalleştiriyor olması toplumsal barış ve huzur açısından sakıncalı görülmektedir.

2.12. Bireysel silahlanma/ silahlı sahnelerin sıklığı: Bu soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 2'sinde (%18) bireysel silahlanma ve silahlı sahnelerin normalleştirildiğini, 2 dizide (%18) meşrulaştırıldığını, 8 dizide (%73) silahlı sahneler bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu silahlı şiddet olaylarının hızla yükselmekte olduğu bir zamanda olumlu bir sonuç olarak yorumlanmıştır. En azından yüksek izlenme oranlı sekiz dizinin bu çalışma kapsamında izlenen dörder bölümünde silahlı sahnelere yer verilmemiş olması, dizi yapımcılarının, senaristlerinin bir şekilde bu sahnelerden kaçındıklarına işaret ediyor olabilir.

2.13. Şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulü: Bu konuyla ilgili tespitler de 11 dizinin 7'sinde (%64) şiddetin erkeğin doğasında olduğu anlayışının normalleştirildiğini, bu dizilerden

1'inde aynı zamanda meşrulaştırıldığını, 3 dizide (%27) aynı zamanda eleştirildiğini, 3 dizide (%27) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu da yukarıdaki pek çok bulgu ile uyumlu olarak erkekler hakkındaki, erkeğin egemen cins olduğu ve herşeye muktedir olduğu önyargısını destekleyecek şekilde erkeklerin şiddet gösterme eğilimini kabul etme zihniyetine götürmektedir. Bu eğilim üç dizide eleştiriliyor olsa bile bu kabulün tekrarlanarak normalleştirildiğini ileri sürmek mümkündür.

2.14. Toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığı: Bu soruya verilen yanıtlar 11 dizinin 7'sinde (%64) toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığının normalleştirildiğini, dizilerden 2'sinde (%18) meşrulaştırıldığını, 3 dizide (%27) eleştirildiğini, 2 dizide de (%18) bu temanın işlenmediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu yukarıda sonuçları sunulan diğer bulguların bir toplamı olarak düşünülebilir. Değerlendirici proje ekiplerimizden yedisi, izledikleri dört bölümün genel bir sonucu olarak dizinin genel atmosferinde yaygın toplumsal şiddet olduğunu ve bunun izleyici üzerinde normalleştirme etkisi yaratabileceğini bildirmişlerdir.

3-Dizilerin şiddet sahnelerinin tür ve sıklığı

Çalışmanın esas temasını oluşturan dizilerin tür ve sıklık açısından şiddet içeriği ölçümleri, bu amaçla hazırlanan şiddet sahneleri çetelesi kullanılarak yapılmıştır. Her dizi üç değerlendirici tarafından değerlendirildikten sonra, çetele üzerinde listelenmiş belli bir şiddet türünün en az iki değerlendirici tarafından tespit edilmiş olması şartı uygulanmış, bu şiddet türlerinin sıklığı da en az sıklık belirlemiş değerlendiricinin rakamları esas alınarak belirlenmiştir. Bu yöntem şiddet tür ve sıklığının belirlenmesinde tek bir kişinin öznelliği ile sınırlı kalmayı engellemiş, sonuçların daha güvenilir olmasını sağlamış, sıklık açısından da rapora "algılanabilecek en düşük şiddet sahnesi sayısını" temel aldığımızı ilan etme fırsatı vermiştir.

3.1. Dizi sahnelerindeki şiddet türlerinin toplu değerlendirilmesi:

Çalışma kapsamındaki 11 dizinin Mayıs ayında yayımlanan 4 bölümünün şiddet türleri ve sıklığı açısından incelenmesi, Mayıs ayı boyunca dizi seyircilerinin 11 dizide toplam 597 şiddet sahnesine maruz kaldıklarını ortaya koymuştur (*Bkz. EK 5: TABLO 3*).

Bu şiddet sahnelerinin en sık görünen ilk on türü, en yüksekten başlamak suretiyle,

1. "erkekten erkeğe sözel şiddet" (n=74, %12);
2. "erkekten kadına sözel şiddet" (n=65, %11);
3. "erkekten kadına psikolojik şiddet" (n=64, %11);
4. "kadından kadına sözel şiddet" (n=54, %9);
5. "kadından kadına psikolojik şiddet" (n=51, %8,5);
6. "erkekten erkeğe fiziksel şiddet" (n=49, %8) ve "erkekten erkeğe psikolojik şiddet" (n=49, %8);
7. "kadından erkeğe sözel şiddet" (n=46, %7,7);
8. "kadından erkeğe psikolojik şiddet" (n=27, %5);
9. "erkekten kadına fiziksel şiddet" (n=18, %3);
10. "kadından kadına fiziksel şiddet" (n=11, %1,8) ve "gençler arası psikolojik şiddet" (n=11, %1,8) bulunmuştur.

Bu ilk on sırada bulunan 12 şiddet türü oransal açıdan, çalışmada bulunan 597 şiddet sahnesinin %86,8'ini (n=519) temsil etmektedir. İncelenen dizilerde en sıklıkla kullanılan şiddet türlerinin bunlar olduğu söylenebilir. Bu şiddet türleri arasında sözel ve psikolojik şiddetin baskınlığı dikkat çekmektedir.

3.2. Dizilerdeki şiddet sahnelerinin türüne göre sıklık dağılımı

Çalışma kapsamındaki dizilerde tespit edilen şiddet sahneleri genel şiddet türüne göre sıklık açısından sıralandığında (EK 6 TABLO 4) :

1. *Sözel şiddet*: Toplam 256 sözel şiddet sahnesi toplamın %43'ünü oluşturmaktadır.
2. *Psikolojik şiddet*: Toplam 211 psikolojik şiddet sahnesi toplamın %35'ini oluşturmaktadır.
3. *Fiziksel şiddet*: Toplam 105 fiziksel şiddet sahnesi toplamın %18'ini oluşturmaktadır.
4. *Ekonomik şiddet*: Toplam 18 psikolojik şiddet sahnesi toplamın %3'ünü oluşturmaktadır.
5. *Cinsel şiddet*: Toplam 7 cinsel şiddet sahnesi toplamın %1'ini oluşturmaktadır.

Bu bulgular dizilerde en ağırlıklı şiddet türü sahnelerinin sözel ve psikolojik şiddet olduğunu göstermektedir. Bu şiddet sahneleri toplamın %78'ine karşılık gelmektedir ki sayısal yoğunlukları sözel ve psikolojik şiddet kültürünü ne denli normalleştirme potansiyeli taşıdıklarını göstermektedir. Fiziksel şiddetin nispeten düşük sıklıkta çıkması memnuniyet verici olmuştur. Ekonomik şiddet ve cinsel şiddetin az sayıda kullanılmış olması olumludur.

3.3. Dizilerdeki şiddet sahnelerinin yöneldiği cinsiyet/yaş grubuna göre dağılımı

Çalışma kapsamındaki dizilerde tespit edilen şiddet sahneleri yöneldiği cinsiyet/yaş grubuna göre sıklık açısından sıralandığında (EK 6 TABLO 4):

1. *Kadına yönelik şiddet*: Toplam 274 şiddet sahnesi, genel toplamın %46'sını temsil etmektedir.
2. *Erkeğe yönelik şiddet*: Toplam 265 şiddet sahnesi, genel toplamın %44'ünü temsil etmektedir.
3. *Gençlere yönelik şiddet*: Toplam 34 şiddet sahnesi, genel toplamın %6'sını temsil etmektedir.
4. *Çocuklara yönelik şiddet*: Toplam 24 şiddet sahnesi, genel toplamın %4'ünü temsil etmektedir.

Bu bulgular kadına yönelik şiddet sahneleri ile erkeğe yönelik şiddet sahneleri arasında sıklık açısından önemli bir fark olmadığını, her iki grubun da sözel ve psikolojik şiddetten bol bol nasibini aldığını göstermektedir. Bunlarla kıyaslandığında gençlere ve çocuklara yönelik şiddet sahnelerinin oldukça düşük sayıda bulunmuş olması memnuniyet vericidir.

3.4. Dizilerdeki şiddet sahnelerinin kaynaklandığı cinsiyet/yaş grubuna göre dağılımı

1. *Erkekten kaynaklı şiddet sahneleri*: Toplam 349, genel toplamın %58'i
2. *Kadından kaynaklı şiddet sahneleri*: Toplam 201, genel toplamın %34'ü
3. *Gençler arası şiddet sahneleri*: Toplam 34, genel toplamın %5'i

Bu bulgular, şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulünün normalleştirildiği tespitiyle uyumlu olarak, şiddet sahnelerinin büyük çoğunluğunun erkekten kaynaklı olduğunu; bununla beraber kadınlardan kaynaklı şiddet sahnelerinin de azımsanmayacak bir sıklıkta sahnelenmekte olduğunu göstermektedir (EK 6 TABLO 4).

SONUÇLAR

Çalışmanın nihai bulguları, Mayıs 2023'ün dört haftasında yayınlanan 11 dizide *toplam 597 şiddet sahnesi* bulunduğunu, bu şiddet sahnelerinin en yüksek sıklıkla (n=274, %46) *kadına yönelik* ve yine en yüksek sıklıkla *sözel* (n= 119, %20) ve *psikolojik şiddet* olduğunu (n=115, %19,5); *erkeğe yönelik şiddetin* de buna yakın bir sıklıkla (n=265 , %46) yine *sözel* (n=120, %19,7) ve *psikolojik şiddet* (n=76 ,%13) olarak sahnelendiğini ortaya koymuştur. Bu verilere bakıldığında, çalışmada tespit edilen *597 şiddet sahnesinin 256'sının sözel şiddet* olduğu ve toplamın %43'ünü oluşturduğu, *211'inin de psikolojik şiddet* olduğu ve toplamın %35'ini oluşturduğu, bu iki şiddet türü birlikte ele alındığında, toplamın %78'ine karşılık geldiği dikkat çekmektedir. *Bu bulgu ana akım televizyonlarda yayınlanan yerli dizilerin izleyiciye sunduğu iletişim dilinin büyük ölçüde sözel ve psikolojik şiddete dayandığını ortaya koymaktadır.*

Çalışma kapsamındaki dizilerde tespit edilen şiddet sahneleri yöneldiği cinsiyet/yaş grubuna göre sıklık açısından sıralandığında, *kadına yönelik şiddetin* toplam 274 şiddet sahnesi ile genel toplamın %46'sını temsil ettiği; *erkeğe yönelik şiddetin* de toplam 265 şiddet sahnesi, ile genel toplamın %44'ünü temsil ettiği, *gençlere yönelik şiddetin* toplam 34 şiddet sahnesi ile genel toplamın %6'sını temsil ettiği bulunmuştur. Çocuklara yönelik şiddetin toplam 24 şiddet sahnesi ile genel toplamın %4'ünü temsil ettiği görülmektedir. Bu bulgular kadına yönelik şiddet sahneleri ile *erkeğe yönelik şiddet sahneleri* arasında sıklık açısından önemli bir fark olmadığını, her iki grubun da sözel ve psikolojik şiddetten bol bol nasibini aldığını göstermektedir. Bunlarla kıyaslandığında gençlere ve çocuklara yönelik şiddet sahnelerinin oldukça düşük sayıda bulunmuş olması memnuniyet vericidir.

Çalışma kapsamındaki dizilerde *şiddet sahnelerinin kaynaklandığı cinsiyet /yaş grubuna göre* sıklık oranlarına bakıldığında bunların %58'inin (toplam 349) erkekten kaynaklı olduğu, %34'ünün (toplam 201) kadından kaynaklı olduğu bulunmuştur. Gençler arasındaki şiddet sahneleri de genel toplamın %5'ini (toplam 34) oluşturmuştur. Bu bulgular, şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulünün normalleştirildiği tespitiyle uyumlu olarak, şiddet sahnelerinin büyük çoğunluğunun erkekten kaynaklı olduğunu; bununla beraber kadınlardan kaynaklı şiddet sahnelerinin de azımsanmayacak bir sıklıkta sahnelenmekte olduğunu göstermektedir

Dizilerin toplumsal cinsiyet yaklaşımını tespit etmek üzere yanıt aranan sorular, *11 dizinin 8'inde (%73) kadına yönelik baskı ve/veya şiddet* olduğunu, ancak bu dizilerden sadece 1'inde (%9) baskı ve şiddet gören kadınların başvurabileceği kurumsal destekler hakkında bilgi bulunduğunu; 11 dizinin 7'sinde (%64) kadın karakterlerin baskı ve şiddete başkaldıran bir rolde görüldüğünü; ancak sadece 5 dizide (%45) ana kadın karakterlere mesleki ortamlarda görünürlük kazandırıldığını ve sadece 6 dizide (%55) rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadınların ön planda olduğunu; öte yandan 11 dizinin 8'inde (%73) ana kadın karakterlerin kadınlar hakkında olumsuz önyargıları besleyecek rollerde gösterildiğini; 4 dizide (%36) şiddet uygulayan erkeklerin kahramanlaştırıldığını; ve 8 dizide (%73) şiddetin çözümü olarak karşı şiddet gösterildiğini ortaya koymuştur.

Çalışmanın, dizilerin şiddet içeren veya şiddete kaynaklık eden olumsuz toplumsal olgu ve olaylara yaklaşımını irdeleyen bölümündeki sorulara dayanan en önemli bulgular da, *çok eşlilik ve/veya sadakatsizliğin* 11 dizinin 5'inde (%45) normalleştirilirken sadece 2'sinde (%18) eleştirildiğini; yine 5 dizide (%45) kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliği normalleştirilirken sadece 3'ünde (%27) eleştirildiğini; 11 dizinin 6'sında (%55) kadınlar arasında erkekler için rekabet ve /veya entrikaların normalleştirildiğini, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini; yine 5 dizide (%45) erkekler arasında kadınlar için rekabet ve / veya entrikaların normalleştirildiğini, sadece 2'sinde (%18) eleştirildiğini; 11 dizinin 6'sında (%55) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin normalleştirildiğini, 5 dizide (%45) eleştirildiğini; 6 dizide (%55) erkekler üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskılarının normalleştirildiğini, sadece 1'inde (%9) eleştirildiğini; 11 dizinin 6'sında (%55) kültürel bağnazlık ve mahalle baskılarının normalleştirildiğini, sadece 2 dizide (%18) eleştirildiğini; 7 dizide (%64) ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültürün normalleştirildiğini, sadece 3'ünde (%27) eleştirildiğini; 11 dizinin 7'sinde (%64) şiddetin erkeğin doğasında olduğu anlayışının normalleştirildiğini, 3 dizide (%27) eleştirildiğini; 11 dizinin 7'sinde (%64) toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığının normalleştirildiğini, 3 dizide (%27) eleştirildiğini ortaya koymuştur. Aynı grup içinde sorgulanan erken evlenme/ zorla evlendirme, erken okul terk ve bireysel silahlanma gibi olgu ve olaylara incelenen dizilerde nispeten daha az görünürlük kazandırıldığı ve az sayıda dizinin normalleştirme etkisi yarattığı memnuniyetle tespit edilmiştir.

Yukarıda genel hatlarını sunduğumuz bulgular, ana akım televizyonlarda ve prime time saatlerde yayınlanan en yüksek seyir oranlı yerli dizilerin büyük çoğunluğunun olay örgülerinde, baskı ve şiddet gören ve bunlara başkaldıran kadınlara yer vermeyi tercih ettikleri, ancak aynı zamanda kadınlar hakkında olumsuz önyargıları tekrar tekrar üreten kadın rollerinden vazgeçmedikleri; dizilerin çoğunluğunda şiddet uygulayan erkekleri kahramanlaştırmaktan kaçınılsa da, olay örgülerinin şiddetin çözümü olarak karşı şiddeti göstermeye devam ettiğini ortaya koymaktadır.

İncelenen dizilerden en çok iki veya üçü toplumsal şiddetin kaynağı olan olayları eleştirme gayreti içinde bulunmuştur. Büyük bir çoğunluğu toplumsal sorunları ortaya koyuyoruz iddiası ile, çok eşliliği, kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliğini, kadınlar ve erkekler arasında aşk üçgenlerinde kirli rekabet ve entrikaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, kültürel bağnazlık ve mahalle baskılarını, ataerkil zihniyet ve erkek egemen kültürü, şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulünü ve toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığını olay örgüleri içinde tekrar tekrar canlandırarak, etkisini yükseltecek gerilimli, merak uyandırıcı senaryolarla destekleyerek, bölüm sonlarını izleyiciyi diziye bağlayan heyecanlı olaylarla bitirerek normalleştirmekte, hatta bazıları meşrulaştırmakta ve bu içerikleri doğru biçimde yorumlama şansı olmayan izleyici grupları üzerinde şiddete dayalı iletişim tarzında rol model olmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarının sosyal bilimciler, psikiyatristler, psikologlar vb ilgili uzmanlar tarafından bu içeriklerdeki dizilerin kırılğan izleyici grupları, özellikle de çocuk ve ergenler üzerindeki muhtemel sosyo-psikolojik etkileri açısından yorumlanması çok önemli bir toplumsal görev olarak değerlendirilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akgün, Rümeyza (2023) Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkilliğin Temsili, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, *IJSS*, 2023, Volume 7, Issue 28, p. 28-44.

Baş, Ayça Seymenoğlu (2021) Türk Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet: Sen Anlat Karadeniz Örneği, T.C. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Programı Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Çelikel, Sibel (erişim tarihi 29.10.2023) Dizi Filmlerin Gençler Üzerindeki Sosyal Psikolojik ve Dilbilimsel Etkileri

https://www.academia.edu/49431309/Dizi_Filmlerin_Gen%C3%A7ler_%C3%9Czerindeki_Sosyal_Psikolojik_ve_Dilbilimsel_Etkileri

Çelikel, Sibel; Pamuk, Açıya ve Akçalan, Mustafa (erişim tarihi 29.10.2023) Ekrandaki Kadına Şiddet Görüntülerinin Gençler Üzerindeki Sosyal ve Psikolojik Etkileri,

https://www.academia.edu/49057961/Ekrandaki_Kad%C4%B1na_%C5%9Eiddet_G%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BClerinin_Gen%C3%A7ler_%C3%9Czerindeki_Sosyal_ve_Psikolojik_Etkileri&nav_from=5bd47179-cbd0-44ee-b703-1d68bbc54741&rw_pos=0

Çevikalp, Arzu (2020) Günümüzde Şiddetin Medya Aracılığıyla Pazarlanması ve Ürünlerin Sanatsal Şiddete Dönüşerek Estetikleşmesi, *AUSBD*, 2020; 3(5): 59-73.

Ersoy, Evren (2021) “Avlu” ve “Kadın” Türk Tv Dizilerindeki Şiddet Unsurlarının “Kültür Endüstrisi” Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

İnceoğlu, İrem ve Akçalı, Elif (2018) *Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması*, Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi, TÜSİAD, İstanbul.

ITO (2022) *Kültürel Değişim ve Endüstrileşme Sürecinde Türk Dizileri (2010-2020)*, Eds. İbrahim Sarıtaş, Aydan Özsoy, İstanbul Ticaret Odası, Sektörel Araştırmalar Yayın No: 2022-16, İstanbul.

(file:///C:/Users/HP/Downloads/TUSIAD_Televizyon_Dizilerinde_Toplumsal%20(1).pdf- erişim tarihi 29.10.2023)

Karaboğa, M. Tahir (2018) Medya Çağında Çocuk ve Çocuk Kültürü: Şiddet ve Tüketim Kültürünün Yansımaları, *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2018, Sayfa 1-17.

Koç, Nur Emine, Şiddet İçerikli Dizilerin Popülerite Sebepleri, *Yeni Medya Elektronik Dergi - eJNM*, ISSN: 2548-0200, January 2018 Volume 2 Issue 1, p.26-36.

Özer, Ömer (2017) Medyada Şiddet Kullanımı: Şiddet Ekonomisi, Medyanın İdeolojik Şiddeti ve Yetiştirme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme, *Marmara İletişim Dergisi*, Yıl 2017 • Sayı / 127 ss/pp. 1-19

Özkan, Hasan Hüseyin (2006) Popüler Kültür ve Eğitim, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Mart 2006 Cilt:14 No:1 29-38.

Türk, Nuri (2020) Popüler Dizi Filmlerin Lise Öğrencilerinin Rolmodel Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Onun Gibi Olsam, T.C. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı *Yüksek Lisans Tezi* Malatya.

Türkoğlu, Süleyman (2014) Kadına Yönelik Şiddeti Özendiren Diziler Üzerine Etki Araştırması, *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 7 / Temmuz.

Yağbasan, Mustafa ve Kurtbaş, İhsan (2015) Şiddet ve Tüketim Kısacında Çocukluk: Televizyon Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, ss. 15-31.

Zorlu, Y. (2016) Türkiye’de bir Popüler Kültür Aracı Olarak Televizyon. *Akademia*, 4/3, 84-98. doi: 10.17680/akademia.32859.

<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3073/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2023-raporu>).

<https://tr.euronews.com/2022/03/31/erkeklerden-fiziksel-veya-cinsel-siddet-goren-kadnlar-n-oran-avrupa-ve-oecd-nin-lideri-tu>)

<https://umut.org.tr/umut-vakfi-turkiye-silahli-siddet-haritasi-2022/>)

<https://www.voaturkce.com/a/6435547.html>)

DİĞER KAYNAKLAR

Lundgren, Eva (2009) *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*, Rengahenk Sanatevi, İstanbul.

Özsoy, Aydan (2011) *Televizyon ve İzleyici: Türkiye’de Dönüşen Televizyon Kültürü ve İzleyici*, Ütopya Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.

EK 1: TÜKD ANTALYA ŞUBESİ DİZİ İNCELEME PROJESİ ÇALIŞMA SAYFASI

İZLENEN DİZİ ADI/ KANALI			
İZLEME DÖNEMİ/ İZLENEN BÖLÜMLER			
DİZİNİN YÖNETMENİ VE SENARİSTLERİ			
DİZİ İLE İLGİLİ GENEL TESPİTLER	EVET	HAYIR	İLGİLİ DEĞİL
Kadına/kız çocuklarına yönelik baskı ve şiddet unsuru var mı?			
Kadına mesleki ortamlarda görünürlük kazandırılmış mı?			
Ana kadın karakter baskı ve şiddete başkaldıran rolde mi?			
Baskı ve şiddet gören kadının başvurabileceği kurumsal destekler hakkında bilgi var mı?			
Rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadın kahramanlar ön planda mı?			
Ana kadın karakterler kadınlar hakkındaki olumsuz önyargıları besleyecek rollerde mi gösteriliyor?			
Şiddet uygulayan erkekler kahramanlaştırılıyor mu?			
Şiddetin çözümü olarak karşı şiddet mi gösteriliyor?			
AŞAĞIDAKİ TOPLUMSAL OLGU VE OLAYLAR	NORMALLEŞTİRİLİYOR	MEŞRULAŞTIRILİYOR	ELEŞTİRİLİYOR
Erken ve /veya zorla evlendirme (kız veya erkek çocuk)			
Erken okul terk			
Çok eşlilik/sadakatsizlik			
Kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliği			
Kadınlar arasında erkekler için rekabet ve/veya entrikalar			
Erkekler arasında kadınlar için rekabet ve /veya entrikalar			
Gençler arasında rekabet ve /veya entrikalar			
Toplumsal cinsiyet eşitsizliği (kadınlar aleyhine)			
Erkek üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskıları			
Kültürel bağnazlık ve mahalle baskıları			
Ataerkil zihniyet /erkek egemen kültür			
Bireysel silahlanma/ silahlı sahnelerin sıklığı			
Şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulü			
Toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığı			

EK 2: DİZİDE ŞİDDET SAHNELERİNİN SIKLIĞINI BELİRLEME ÇALIŞMASI

DİZİNİN ADI											
DİZİYİ İNCELEYEN											
İNCELENEN BÖLÜM											
BÖLÜM SÜRESİ											
ŞİDDET TÜRÜ SAHNESİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	TOPLAM
Erkekten erkeğe fiziksel											
Erkekten erkeğe sözel											
Erkekten erkeğe psikolojik											
Erkekten erkeğe ekonomik											
Erkekten kadına fiziksel											
Erkekten kadına sözel											
Erkekten kadına cinsel											
Erkekten kadına psikolojik											
Erkekten kadına ekonomik											
Kadından kadına fiziksel											
Kadından kadına sözel											
Kadından kadına psikolojik											
Kadından kadına ekonomik											
Kadından erkeğe fiziksel											
Kadından erkeğe sözel											
Kadından erkeğe psikolojik											
Kadından erkeğe ekonomik											
Çocuğa fiziksel											
Çocuğa sözel											
Çocuğa psikolojik											
Çocuğa ekonomik											
Gençler arası fiziksel											
Gençler arası sözel											
Gençler arası psikolojik											
Gençler arası ekonomik											
GENEL TOPLAM											

ÖZEL NOTLAR: Dizinin şiddet içeriği ile ilgili inceleyen özel görüşleri

EK 3: TABLO 1 - ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ YÜKSEK SEYRETME ORANLI DİZİLER

1-7 Mayıs Reyting Total/AB	Dizi Adı	Türü /Sezonu	Yapımcı / Yönetmen	Uyarlama kaynağı	Proje tasarımcısı /danışmanı	Senaristler
1-(Star) 10,87 6,20	Yalı Çapkını	Dram- romantik /1	OGM / Burcu Alptekin ve Alptekin Bozkurt		Gülseren Budayıcı- oğlu	Hikmet Barış Günger
2-(TRT 1) 8,69 8,05	Gönül Dağı	Aile- dram- romantik /3	Köprü Film/ Yahya Samancı	Mustafa Çiftçi <i>Bozkır Hikayeleri</i>		Ali Asaf Elmas Mustafa Becit Teoman Gök
Dahil değil	Kuruluş Osman	Tarihi				
3- (ATV) 7,18 3,97	Kardeşlerim	Dram- gençlik- romantik/ 3	NG Medya Serkan Birinci			Gül Abus Semerci Melis Veziroğlu Yılmaz Mert Meriçli
4- (Show) 6,65 9,24	Kızılıcık Şerbeti	Dram / 1	Gold Film/ Hakan Kırvavaç			Melis Civelek
5-(KanalD) 6,55 7,07	Yargı	Dram- Polisiye / 2	Ay Yapım / Ali Bilgen			Sema Ergenekon
6-(KanalD) 5,26 5,31	Camdaki Kız	Dram / 3	OGM/ Nadim Güç	Gülseren Budayıcı- oğlu <i>Camdaki Kız romanı</i>	Gülseren Budayıcı- oğlu	Seda Altaylı Turgutlu Yeşim Aslan
7. (STAR) 5,25 6,20	Ömer	Dram/1	OGM / Cem Karıcı	Shtisel	Gülseren Budayıcıoğl u	Gülizar Irmak
8- (Kanal D) 5,14 3,11	Üç Kızkardeş	Dram- Romantik /2	Süreç Film/ Eda Teksöz	İclal Aydın <i>Üç Kızkardeş romanı</i>	İclal Aydın	Betül Yağsağan Nilüfer Özçelik Sevgi Yılmaz
9- (Show) 4,51 8,37	Aile	Dram / 1	Ay Yapım/ Ahmet Katıksız	Sopranos		Hakan Bonomo
10- (STAR) 3,40 3,49	Çöp Adam	Dram /1	OGM/ Yağız Alp Akaydın Çağrı Vila Lostuvalı		Gülseren Budayıcı- oğlu	Melek Gençoğlu Su Ersöz Deniz Madanoğlu
11- (FOX) 3,31 3,03	Adım Farah	Dram /1	03 Medya Recai Karagöz	La Chica que Limpia Cleaning Lady		Deniz Dargı Cem Görgeç Cenk Boğatur

EK 4: TABLO 2- DİZİ İNCELEME VERİ SAYFASI

DİZİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET YAKLAŞIMI	HANGİ DİZİLER		
	AŞAĞIDAKİ TESPİTLER MEVCUT MU?	EVET	HAYIR
Kadına/kız çocuklarına yönelik baskı ve şiddet unsuru var mı?	1-4-6-7-8-9-10-11 (%73)	2-3 (%18)	5 (%9)
Kadına mesleki ortamlarda görünürlük kazandırılmış mı?	4-5-8-9-11 (%45)	1-2-3-6-7-10 (%55)	
Ana kadın karakter baskı ve şiddete başkaldıran rolde mi?	1-4-5-7-8-9-11 (%64)	2-6-10 (%27)	3 (%9)
Baskı ve şiddet gören kadının başvurabileceği kurumsal destekler hakkında bilgi var mı?	5 (%9)	1-4-6-7-9-10-11 (%64)	2-3-8 (%27)
Rol model olabilecek güçlü ve eğitilmiş kadın kahramanlar ön planda mı?	2-4-5-8-9-11 (%55)	1-3-6-7-10 (%45)	
Ana kadın karakterler kadınlar hakkındaki olumsuz önyargıları besleyecek rollerde mi gösteriliyor?	1-4-3-6-7-8-9-10 (%73)	2-5-11 (%27)	
Şiddet uygulayan erkekler kahramanlaştırılıyor mu?	6-9-10-11 (%36)	1-4-3-5-7-8 (%55)	2 (%9)
Şiddetin çözümü olarak karşı şiddet mi gösteriliyor?	1-3-6-7-8-9-10-11 (%73)	4-5 (%18)	2 (%9)
AŞAĞIDAKİ TOPLUMSAL OLGU VE OLAYLAR	NORMALLEŞTİRİYOR	MEŞRULAŞTIRIYOR	ELEŞTİRİYOR
Erken ve /veya zorla evlendirme (kız veya erkek çocuk)	8 (%9)	1 (%9)	4-7-9 (%27)
Erken okul terk		8 (%9)	4-7 (%18)
Çok eşlilik/sadakatsizlik	1-6-7-8-10 (%45)	6-7 (%18)	3-4 (%18)
Kadın karakterlerin öğrenilmiş çaresizliği	1-6-7-9-10 (%45)	9 (%9)	4-5-11 (%27)
Kadınlar arasında erkekler için rekabet ve/veya entrikalar	3-6-7-8-9-10 (%55)	1-(%9)	4-11 (%18)
Erkekler arasında kadınlar için rekabet ve /veya entrikalar	1-3-7-9-10 (%45)		4-11 (%18)
Gençler arasında rekabet ve /veya entrikalar	1-3-7 (%27)		8-(%9)
Toplumsal cinsiyet eşitsizliği (kadınlar aleyhine)	1-6-7-8-9-10 (%55)		4-5-11-8-9 (%45)
Erkek üzerinde toplumsal cinsiyet rolü baskıları	3-6-7-9-10-11 (%55)		4(%9)
Kültürel bağnazlık ve mahalle baskıları	1-7-8-9-10-11 (%55)		4-7-(%18)
Ataerkil zihniyet /erkek egemen kültür	1-6-7-8-9-10-11 (%64)		4-7-9 (%27)
Bireysel silahlanma/ silahlı sahnelerin sıklığı	9-11 (%18)	1-9 (%18)	
Şiddetin erkeğin doğasında olduğu kabulü	1-3-6-7-9-10-11 (%64)	9-(%9)	3-4-7 (%27)
Toplumsal şiddet olgusunun yaygınlığı	1-3-6-7-9-10-11 (%64)	8-9 (%18)	4-7- (%18)

EK 5: TABLO 3- ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ DİZİLERİN ŞİDDET SAHNESİ SIKLIKLARI

Sıra	Dizi Adı	Toplam şiddet sahnesi	En sık şiddet türü	İkinci sıklıkta şiddet türü	Üçüncü sıklıkta şiddet türü
1-	Yalı Çapkını	45	Erkekten erkeğe sözel (8) Erkekten kadına psikolojik (8)	Erkekten erkeğe fiziksel (5) Kadından kadına sözel (5)	Erkekten kadına cinsel (4)
2-	Gönül Dağı	19	Erkekten erkeğe sözel (9)	Kadından erkeğe sözel (4)	Erkekten erkeğe fiziksel (1) Erkekten erkeğe psikolojik (1) Kadından erkeğe psikolojik(1)
3-	Kardeşleri m	48	Kadından erkeğe sözel(8)	Gençler arası Fiziksel (7)	Kadından kadına sözel (5)
4-	Kızılıcak Şerbeti	48	Erkekten erkeğe sözel (8)	Kadından kadına sözel (6)	Erkekten erkeğe psikolojik (5) Erkekten kadına sözel (5) Erkekten kadına psikolojik (5)
5-	Yargı	84	Erkekten erkeğe sözel (15)	Erkekten erkeğe psikolojik (14)	Erkekten kadına sözel (10)
6-	Camdaki Kız	49	Erkekten kadına sözel (10)	Erkekten kadına psikolojik (9)	Erkekten erkeğe sözel (7)
7.	Ömer	88	Erkekten erkeğe sözel (10) Erkekten kadına psikolojik (10) Kadından kadına psikolojik (10)	Erkekten kadına sözel (9) Kadından kadına sözel (9)	Erkekten erkeğe fiziksel (7) Erkekten erkeğe psikolojik (7)
8-	Üç Kızkardeş	47	Erkekten kadına sözel (10)	Erkekten Kadına psikolojik (8) Kadından kadına sözel (8)	Kadından kadına psikolojik (6)
9-	Aile	100	Kadından kadına psikolojik (14)	Erkekten erkeğe fiziksel (13)	Erkekten erkeğe psikolojik (11)
10-	Çöp Adam	38	Kadından kadına psikolojik (5)	Erkekten kadına sözel (4) Kadından kadına sözel (4)	Erkekten erkeğe fiziksel (3) Erkekten kadına psikolojik(3) Çocuğa psikolojik (3)
11-	Adım Farah	34	Kadından kadına psikolojik (6)	Erkekten erkeğe fiziksel(5) Erkekten kadına psikolojik(5)	Erkekten kadına fiziksel (4)

EK 6: TABLO 4- DİZİLERDE ŞİDDET TÜRLERİNE GÖRE ŞİDDET SAHNELERİNİN SIKLIK DAĞILIMI

NO	ŞİDDET TÜRÜ/ DİZİ NO	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	N	%
1	Erkekten erkeğe fiziksel	5	1	3	1	7	3	7	1	13	3	5	49	% 8
2	Erkekten erkeğe sözel	8	9	3	8	15	7	10	2	8	1	3	74	%12
3	Erkekten erkeğe psikolojik	3	1	1	5	14	2	7	1	11	2	2	49	%8
4	Erkekten erkeğe ekonomik	-	-	3	-	-	1	-	-	4	-	1	9	%1,5
5	Erkekten kadına fiziksel	2	-	-	-	2	1	2	2	3	2	4	18	%3
6	Erkekten kadına sözel	3	-	1	5	10	10	9	10	10	4	3	65	%11
7	Erkekten kadına cinsel	4	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	7	%1,2
8	Erkekten kadına psikolojik	8	-	-	5	8	9	10	8	8	3	5	64	%11
9	Erkekten kadına ekonomik	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3	%0,5
10	Kadından kadına fiziksel	1	-	2	1	-	-	2	1	2	2	-	11	%1,8
11	Kadından kadına sözel	5	-	5	6	3	5	9	8	7	4	2	54	%9
12	Kadından kadına psikolojik	2	-	1	4	1	2	10	6	14	5	6	51	%8,5
13	Kadından kadına ekon.	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	%0,17
14	Kadından erkeğe fiziksel	-	-	2	1	-	1	2	-	2	2	-	10	%1,6
15	Kadından erkeğe sözel	1	4	8	3	6	2	6	5	7	2	2	46	%8
16	Kadından erkeğe psikolojik	-	1	1	4	9	-	3	2	6	1	-	27	%5
17	Kadından erkeğe ekonomik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	%0,17
18	Çocuğa fiziksel	-	-	-	-	-	3	3	-	-	1	-	7	%1,2
19	Çocuğa sözel	2	-	-	-	-	-	4	-	1	1	-	8	%1,3
20	Çocuğa psikolojik	1	-	-	-	-	2	-	-	2	3	1	9	%1,5
21	Çocuğa ekonomik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	---
22	Gençler arası fiziksel	-	-	7	-	3	-	-	-	-	-	-	10	%1,6
23	Gençler arası sözel	-	-	4	1	4	-	-	-	-	-	-	9	%1,5
24	Gençler arası psikolojik	-	-	3	4	2	-	2	-	-	-	-	11	%1,8
25	Gençler arası ekonomik	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	%0,6
	GENEL TOPLAM	45	16	48	48	84	49	88	47	100	38	34	597	100

